

Právo, politika a soudní přezkum ústavních změn

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje krajní ústavní proceduře – soudnímu přezkumu ústavní novely. Klade si otázku, zda je současný mechanismus přezkumu ústavních zákonů v českém kontextu schopen naplnit svůj účel, tedy ochránit aktuální ústavní řád. Zda nemůže být derogace ústavního předpisu spíš rozbuškou či záminkou pro vyvolání ústavní krize, než pojistkou pro zachování demokratického právního státu. Práce shrnuje příčiny snah ústavodárce obdařit nezměnitelností vybrané části ústav a předkládá nejvýznamnější doktrinální argumenty pro i proti ingerenci soudních orgánů ochrany ústavnosti do ústavodárského procesu či výsledku. Text rovněž sleduje vývoj vztahu mezi právem a politikou, hledá příčiny a následky průběžného posilování justice. Zjištěné poznatky následně zohledňuje při úvaze nad legitimitou soudního přezkumu.

V druhé půli se text zabývá některými konkrétními způsoby ochrany hodnotového základu ústav. Nejdříve shrnuje tuzemské pojetí nezměnitelnosti podstatných náležitostí demokratického právního státu a autoritativní ochrany čl. 9 odst. 2 Ústavy. Analyzuje judikaturu a pojmenovává potenciálně problematická místa s ohledem na možný konflikt politiků a justice, zejména spornou demokratickou legitimitu Ústavního soudu a výraznou neurčitost tuzemské klauzule věčnosti. Posléze práce nachází možné inspirační zdroje v zahraničí. Na jedné straně škály probíraných zahraničních úprav nalezneme výslovně svěřenou soudní přezkumnou pravomoc a jasně vymezený referenční rámec. Lze však nalézt i opačnou praxi, tedy soudní dovození pravomoci i obsahu materiálního ohniska ústavy. Z plejády přístupů práce nalézá tři možné inspirační zdroje pro tuzemskou úpravu – zapojení všelidového hlasování, soudní přezkum ex ante a rozložení ústavní novely v delším časovém horizontu.

Závěrem se práce zamýšlí, zda jsou popsané možnosti slučitelné s duchem českého ústavního pořádku, případně zda by zahraniční inspirace byla s to minimalizovat problematická místa české úpravy – překážku demokratické legitimacy a výrazné pojmové neurčitosti čl. 9. odst. 2 Ústavy. Odpověď na sporná místa nalézá autor v zahraničí jen omezeně. Za klíčové atributy funkční ochrany hodnotového základu ústavy se ukazuje zejména silná občanská společnost, soudní zdrženlivost a robustní ochrana demokratických institucí.

Klíčová slova: materiální jádro ústavy, klauzule věčnosti, soudní přezkum ústavních změn